

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS POLITIKŲ, TEISĖJŲ, VALSTYBĖS
PAREIGŪNŲ, VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ BEI VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ
BIUDŽETINIŲ ĮSTAIGŲ DARBUOTOJŲ PAREIGINĖS ALGOS (ATLYGINIMO)
BAZINIO DYDŽIO, TAIKOMO 2019 METAIS,
ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų bei valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2019 metais, įstatymo projektas (toliau – įstatymo projektas) parengtas įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo 24 straipsnio 3 dalies, Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies, Lietuvos Respublikos teisėjų atlyginimų įstatymo 3 straipsnio, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo įstatymo 6 straipsnio nuostatas, pagal kurias, atsižvelgiant į praėjusių metų vidutinę metinę infliaciją (skaičiuojant nacionalinį vartotojų kainų indeksą) ir kitų vidutinio darbo užmokesčio viešajame sektoriuje dydžiui bei kitumui poveikį turinčių veiksnių įtaką, turi būti patvirtintas ateinančių metų pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis. Pagal minėtų įstatymų nuostatas, jei nacionalinė kolektyvinė sutartis nėra sudaryta arba pakeista iki einamųjų metų birželio 1 d., ateinančių finansinių metų pareiginės algos bazinį dydį Lietuvos Respublikos Vyriausybės teikimu tvirtina Lietuvos Respublikos Seimas iki Lietuvos Respublikos Seimo pavasario sesijos pabaigos.

Atsižvelgiant į tai, kad įstatymo projektui įgyvendinti reikia papildomų valstybės biudžeto lėšų, kurios, planuojant valstybės biudžetą, turi įtakos valstybės finansiniams įsipareigojimams, tikslinga įstatymo projektą svarstyti kartu su Lietuvos Respublikos 2019 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projektu.

Įstatymo projekto tikslas – patvirtinti 2019 metų pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį, kuris bus taikomas apskaičiuojant valstybės politikų, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų bei valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto ir kitų valstybės įsteigtų pinigų fondų lėšų (toliau – valstybės ir savivaldybių biudžetinės įstaigos), darbuotojų pareigines algas, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjų, karių darbo užmokestį ir kitas teisės aktuose nustatytas išmokas.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projektą parengė Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

3. Kaip šiuo metu reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

2018 metų pareiginės algos bazinis dydis nustatytas Lietuvos Respublikos valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio, taikomo 2018 metais, įstatymu ir yra 132,5 euro.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Lietuvos ūkio 2018–2021 metų ekonominės raidos scenarijuje (toliau – scenarijus), viešai paskelbtame 2018 m. rugsėjo 12 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Finansų ministerija) interneto svetainėje, suderintas vartotojų kainų indeksas (vidutinis metinis) 2017 metais buvo 3,7 procento, vidutinis mėnesinis darbo užmokestis 2017 metais, palyginti su 2016 metais,

padidėjo 8,6 procento, pagal 2018 metų paskutinius paskelbtus duomenis, juos palyginus su 2017 metų duomenimis, matomas 10,5 procento vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio didėjimas, o 2019 metais numatomas 7,5 procento vidutinio darbo užmokesčio augimas. Bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) 2017 metais išaugo 3,9 procento. Prognozuojama, kad BVP 2018 metais augs 3,4 procento, 2019 metais – 2,8 procento, suderintas vartotojų kainų indeksas 2018 metais bus 2,7 procento, 2019 metais – 2,5 procento. Išliekanti darbuotojams palanki darbo rinkos padėtis – darbo jėgos paklausa, viršijanti pasiūlą, bei mažėjantis nedarbas (nedarbo lygis 2018 metų antrąjį ketvirtį buvo 5,9 procento – 1,3 procento mažesnis nei atitinkamu praėjusių metų laikotarpiu) – ir stiprėjančios darbuotojų derybų galios 2018 metais toliau skatina darbo užmokesčio augimą. Scenarijuje pabrėžiama, kad pirmąjį 2018 metų pusmetį vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalyje (neįskaitant individualių įmonių) padidėjo sparčiausiai per pastaruosius 10 metų – 10 procentų (privačiame sektoriuje – 10,2 procento, valstybės sektoriuje – 9,5 procento). Darbo užmokesčiui privačiame sektoriuje kylant sparčiau nei valstybės sektoriuje, vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokesčio dydis privačiame sektoriuje pirmą kartą viršijo darbo užmokesčio dydį valstybės sektoriuje.

Atlyginimai pirmąjį 2018 metų pusmetį per metus išaugo visų ekonominės veiklos rūšių įmonėse, įstaigose ir organizacijose. Sparčiausiai darbo užmokestis augo įmonėse, kuriose reikiamos kvalifikacijos darbo jėgos paklausa stipriai viršijo pasiūlą arba dirba aukštos kvalifikacijos darbuotojai ir kuriama aukšta pridėtinė vertė. Nuo gegužės 1 d. gydytojų ir slaugytojų darbo užmokesčiui didinti papildomai skyrus lėšų, II ketvirtį, palyginti su atitinkamu praėjusių metų laikotarpiu, žmonių sveikatos priežiūros ir socialinės veiklos srityje vidutinis atlyginimų augimas buvo sparčiausias, palyginti su kitomis veiklos sritimis, ir siekė 16,5 procento. Atlyginimų metinio augimo tempui įtakos taip pat turėjo nuo 2018 m. sausio 1 d. 5,3 procento – iki 400 eurų – padidinta minimalioji mėnesinė alga (toliau – MMA); padidintas valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų ir biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos bazinis dydis; patikslinti minimalieji pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai kvalifikuotiems biudžetinių įstaigų darbuotojams. Nuo 2018 metų pradžios nustatytos minimalios socialinio draudimo įmokos už darbuotojus, gaunančius mažesnę algą nei MMA, galėjo turėti įtakos mažiausiai uždirbančių darbuotojų darbo užmokesčiui. „Sodros“ duomenimis, mažesnę algą nei MMA gaunančių darbuotojų skaičius per pusmetį sumažėjo 30 tūkst.

Įstatymo projekte siūloma 2019 metams patvirtinti 173 eurų (įvertinus Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymo Nr. I-1336 2, 4, 7, 8, 10, 23, 25 ir 32 straipsnių pakeitimo įstatymo 9 straipsnio (toliau – mokesčių reforma) nuostatas) pareiginės algos bazinį dydį, kuris, palyginti su šiuo metu galiojančiu pareiginės algos baziniu dydžiu, didėja 1,29 procento. Vykdamas mokesčių reformą, susijusią su darbo jėgos apmokestinimu, nuo 2019 metų socialinio ir sveikatos draudimo įmokos (išskyrus nedarbo socialinio draudimo, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų socialinio draudimo įmokas) bus perkeltos iš darbdavio darbuotojui. Darbuotojui bus perkeltas 28,9 procento dydžio socialinio draudimo tarifas, todėl nustatomas pareiginės algos bazinis dydis – 173 eurai. Nustačius minėtą dydį, valstybės politikų, bendrosios kompetencijos ir specializuotų teismų teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo teisėjų, karių darbo užmokestis (atlyginimai) ir kitos teisės aktuose nustatytos išmokos 180 tūkstančių darbuotojų padidėtų nuo 8 iki 55 eurų. Tam 2019 metų valstybės biudžete numatyta 33,4 mln. eurų.

Atkreiptinas dėmesys, kad iki 2009 metų sausio mėnesio galiojo pareiginės algos bazinis dydis – 141,9 euro (490 Lt), kuris dėl krizės buvo sumažintas iki 137,57 euro (475 Lt), o nuo 2009 m. rugpjūčio 1 d. – iki 130,33 euro (450 Lt). Taigi pareiginės algos bazinis dydis šiuo metu 9,4 euro mažesnis nei iki 2009 metų galiojęs pareiginės algos bazinis dydis ir yra 132,50 euro.

Numatoma teigiama priimto įstatymo pasekmė – net ir nežymiai padidinus pareiginės algos bazinį dydį, išaugs viešojo sektoriaus darbuotojų darbo užmokestis, o kartu padidės ir jų perkamoji galia.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu). Galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatomos neigiamos priimto įstatymo pasekmės – pareiginės algos bazinio dydžio padidėjimas turės didelę įtaką valstybės biudžetui, esant išnaudotiems fiskaliniams limitams, taip pat gali turėti įtakos kainų augimui.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas neturės įtakos kriminogeninei situacijai ar korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo įgyvendinimas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymo projektą, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms bei Europos Sąjungos dokumentams

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentų nuostatoms neprieštarauja.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų rengti nereikia.

12. Kiek valstybės ir savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Papildomai iš valstybės biudžeto reikės apie 33,4 mln. eurų per metus, kurie yra numatyti 2019 metų valstybės biudžete.

13. Rengiant įstatymo projektą gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant įstatymo projektą, specialistų išvadų ir vertinimų negauta.

14. Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinės paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai yra „valstybės tarnautojas“, „valstybės pareigūnas“, „darbuotojas“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.